

Capitolul I. Domeniul de aplicabilitate

§1. Noțiunea de bun

I. Imposibilitatea recuperării economiilor de valută „veche” în urma dezmembrării Republicii Federale Socialiste Iugoslavia [cauza *Ališić și alții c. Bosniei și Herțegovinei, Croației, Serbiei, Sloveniei și Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, Decizia din 17 octombrie 2011 (Secția a IV-a) (cererea nr. 60642/08)]

Reclamanții și-au depus economiile de valută la două bănci din ceea ce este astăzi Bosnia și Herțegovina. În urma dezmembrării Republicii Federale Socialiste Iugoslavia, ei nu și-au putut recupera sumele depuse. Această plângere este doar una dintre numeroasele plângeri depuse privind problema economiilor de valută „veche” în urma dezmembrării Republicii Federale Socialiste Iugoslavia.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. *Dreptul de proprietate, atât luat în mod individual, cât și coroborat cu art. 13 și art. 14 din Convenție.* Guvernul sloven și cel sârb au argumentat că reclamanții nu aveau bunuri în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1. Totuși, Curtea a reținut faptul că plângerile reclamanților rămân în ființă, deoarece nu au fost soluționate de legislația statelor succesoare. Mai mult, statele au acceptat faptul că economiile de valută „veche” făceau parte din răspunderea financiară a fostei Republici Federale Socialiste Iugoslavia și că ar trebui să și le împartă între ele, așa cum făcuseră și cu celelalte bunuri și daune. În cele din urmă, statele și-au dovedit angajamentul neechivoc de a se asigura că persoanele care se aflau în situația reclamanților vor obține, într-o formă sau alta, plata sumelor datorate.

În consecință, Curtea a respins obiecțiile Guvernelor privind incompatibilitatea *ratione materiae*, iar cazul a fost declarat admisibil din punct de vedere *ratione personae, loci și temporis*.

2. Drept de proprietate intelectuală. Cerere de înregistrare a unei mărci. Interese de natură patrimonială [cauza *Anheuser-Busch Inc. c. Portugaliei*, Hotărârea din 11 ianuarie 2007 (Marea Cameră) (cererea nr. 73049/01)]

Societatea reclamantă este o producătoare de bere comercializată sub numele de „Budweiser”. În 1981, aceștia au solicitat Institutului Național pentru Proprietate Industrială (INPI) înregistrarea mărcii în Portugalia. O societate cehă care comercializa bere sub numele de „Budweiser Bier” din 1968 a făcut opoziție la înregistrare potrivit unui acord internațional în materie la care Portugalia era parte. În 1995, societatea reclamantă a obținut anularea opoziției printr-o hotărâre judecătorească. Numele berii a fost apoi înregistrat de INPI. Societatea din Cehia a formulat acțiune în instanță contra reclamantei. În primă instanță, acțiunea a fost respinsă, dar în recurs a fost admisă. Societatea reclamantă a formulat recurs în fața instanței supreme. Acesta a fost respins în 2001. În consecință, marca societății reclamante a fost anulată. În fața Curții, societatea s-a plâns că marca a fost anulată prin aplicarea unui acord bilateral care a intrat în vigoare după ce cererea de înregistrare fusese depusă.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. *Drepturile de proprietate intelectuală sunt apărute prin prevederile art. 1 din Protocolul nr. 1.* Spre deosebire de Camera Curții, Marea Cameră a considerat că cererea de înregistrare a unei mărci este vizată de prevederile articolului menționat, întrucât dă naștere unor interese de natură patrimonială. Deși este adevărat că înregistrarea mărcii se face sub condiția de a nu leza interesele și drepturile terților, persoana care solicită se poate aștepta ca, în cazul în care îndeplinește condițiile substanțiale și procedurale, cererea sa să fie temeinic analizată. De aceea, societatea reclamantă are în acest sens un drept de proprietate în sensul Convenției, chiar dacă acesta este condiționat.

În concluzie, art. 1 din Protocolul nr. 1 este aplicabil.

Respectarea dreptului de proprietate. În ceea ce privește presupusa ingerință constând în aplicarea prevederilor unui acord bilateral unei cereri făcute înainte de intrarea în vigoare a acordului, Curtea a observat că reclamantul s-a plâns în principal de modul în care instanțele interne au interpretat și aplicat legea internă. În acest context, Curtea a reiterat faptul că jurisdicția sa de a verifica dacă legea internă a fost corect interpretată și aplicată este limitată. Curtea poate doar să analizeze dacă hotărârile instan-

țelor au fost arbitrare sau vădit nefondate, în special în cazuri precum cel de față, în care se ridică probleme foarte dificile de interpretare a legilor interne. Cazul reclamantului este diferit de cele analizate anterior de Curte, în care se puneau problema aplicării retroactive a unei legi, în sensul în care în cazurile anterioare aplicarea retroactivă era atât vădită, cât și intenționată. Singura marcă înregistrată efectiv la momentul la care acordul a intrat în vigoare a fost cea a societății cehești. Având în vedere că hotărârea instanței supreme nu este nici arbitrară, nici nefondată, Curtea nu se poate pronunța asupra modului în care instanța a interpretat acordul bilateral. În litigiul dintre două societăți private privind dreptul de a folosi un nume, instanța supremă din Cehia a decis pe baza materialului pe care l-a considerat relevant și suficient și după ce a audiat reprezentanți ai ambelor societăți. Astfel, Curtea nu a considerat că hotărârea instanței constituie o ingerință în dreptul de proprietate al societății reclamante.

De aceea, art. 1 din Protocolul nr. 1 nu a fost violat.

3. Radiere de pe tabloul avocaților. Ingerință în dreptul de proprietate asupra clientelei [cauza *Döring c. Germaniei*, Decizia din 9 noiembrie 1999 (Secția a IV-a) (cererea nr. 37595/97)]

Reclamantul a fost, vreme de 20 de ani, judecător în fosta R.D.G. În această calitate a condamnat sau a participat la condamnarea mai multor persoane ce încercaseră să treacă frontiera în R.F.G. sau care au avut o atitudine critică la adresa regimului comunist. În 1990, cu câteva luni înainte de intrarea în vigoare a tratatului de reunificare a celor două state germane, reclamantul s-a înscris în barou. În 1995, autorizarea de a se înscrie în barou a fost anulată, în aplicarea unei legi din 1992 care impunea radierea din barou a oricărei persoane care a avut un comportament contrar principiilor umanității și legalității. De asemenea, tratatul de unificare a celor două state germane prevedea că actele administrative ale autorităților din Germania de Est pot fi anulate dacă se dovedesc contrare principiilor statului de drept. Recursurile reclamantului au fost respinse.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Radierea reclamantului de pe tabloul avocaților constituie o ingerință în dreptul său de proprietate, în condițiile în care acesta a fost privat de clientela pe care și-a constituit-o. Faptul că prevederile Convenției nu sunt aplicabile pentru R.D.G. nu are relevanță, câtă vreme măsura litigioasă

a fost luată de autoritățile din Germania unită, care ratificase Convenția. Ingerința în drepturile patrimoniale ale reclamantului a fost legală, în baza dispozițiilor tratatului de reunificare și a legislației interne germane. Ea a vizat un interes general, dat fiind că a fost destinată stabilirii faptului că membrii barourilor satisfac exigențele morale pentru o profesie care acționează ca auxiliari ai procesului de justiție și ai statului de drept. Sarcina impusă reclamantului, chiar dacă foarte dură, trebuie apreciată prin prisma acestui interes și ținând cont de contextul istoric excepțional.

De aceea, plângerea este vădit nefondată.

4. Interdicție de exploatare a unui cinematograful. Ingerință în dreptul de proprietate asupra clientelei formate [cauza *latridis c. Greciei*, Hotărârea din 25 martie 1999 (Marea Cameră) (cererea nr. 31107/96)]

Până în 1988, reclamantul a exploatat un cinematograful în aer liber, aflat într-un cartier din Atena. Reclamantul închiriasse cinematograful de la K.N. în 1978, după care între locator și stat a izbucnit un litigiu privind moștenirea terenului pe care se afla cinematograful. În 1988, autoritățile au dispus evacuarea reclamantului pe motiv că se folosește abuziv de proprietatea statului și au transferat cinematograful în proprietate publică. În 1989, o instanță a dispus retrocedarea cinematografului către reclamant, însă până la momentul prezentei hotărâri autoritățile au refuzat să execute hotărârea.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Curtea a constatat, în primul rând, că reclamantul a exploatat cu bună-credință cinematograful timp de 11 ani, perioadă în care și-a format o clientelă, care constituie un bun în sensul Convenției. Din acest punct de vedere, Curtea a ținut cont de rolul cultural pe care îl joacă cinematografele în aer liber în Grecia pentru populația locală și de faptul că locuitorii cartierului erau principalii clienți ai reclamantului. Curtea a constatat, de asemenea, că, în ciuda faptului că reclamantul deținea un permis de exploatare a bunului, s-a dispus evacuarea sa, iar după ce decizia de evacuare a fost anulată în instanță, autoritățile au refuzat să pună hotărârea în executare. În aceste circumstanțe, apare clar că reclamantul a fost victima unei ingerințe în dreptul său de proprietate asupra clientelei formate timp de 11 ani.

Curtea a considerat că, odată cu anularea deciziei de evacuare, această ingerință în dreptul reclamantului și-a pierdut orice bază legală internă, astfel încât refuzul de restituire este vădit ilegal și contrar art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

5. Dreptul unei persoane de a locui într-o locuință determinată, fără a fi proprietar al acesteia. Inexistența unui „bun” în sensul Convenției [cauza *J.L.S. c. Spaniei*, Decizia din 27 aprilie 1999 (Secția a IV-a) (cererea nr. 41917/98)]

Reclamantul, militar, a semnat un document administrativ de adjudecare a unei locuințe speciale și a obținut astfel dreptul de a folosi o locuință. Ulterior, reclamantul a cerut trimiterea sa în rezervă. La scurt timp, a intervenit un proiect de reformare a forțelor armate, ceea ce implica pentru militarii aflați în rezervă obligația de a restitui locuințele de serviciu către stat. În urma unei proceduri administrative, reclamantul a fost obligat să evacueze locuința pe care o primise anterior.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Nu se poate considera că, prin simpla așteptare a reclamantului, regimul juridic al locuinței sale nu se va modifica. Reclamantul a primit o locuință de serviciu pe care a ocupat-o în calitate sa de militar, la un preț al chiriei foarte avantajos prin comparație cu chiriile private. Reclamantul nu a încheiat un contract de închiriere, ci un document administrativ de adjudecare a unei locuințe speciale, și nu poate pretinde ca utilizarea locuinței sale să fie asimilată unui contract privat. Politica de acordare către militari a acestor locuințe a fost fondată pe dificultăților militarilor de a găsi locuințe adecvate datorită frecvențelor mutări pe care le implică serviciul militar. Pe de altă parte, Curtea amintește că dreptul unei persoane de a locui într-o locuință determinată, fără a fi proprietar al acesteia, nu constituie un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1. În plus, Curtea a considerat că a autoriza un utilizator al unui bun, precum reclamantul, care nu are nici măcar calitatea de locatar, să rămână pe durată nedeterminată într-o locuință de stat aduce atingere obligației publice a autorităților de a administra bunurile statului în conformitate cu Convenția și legile interne.

De aceea, Curtea a constatat că art. 1 din Protocolul nr. 1 nu este aplicabil.

6. Câștig viitor. „Bun” în sensul Convenției doar la momentul la care este perceput sau face obiectul unei creanțe exigibile [cauza *John și Margaret Slough & A.J. și W. King și alți 10 c. Regatului Unit, Decizia din 26 septembrie 2000 (Secția a III-a) (cererile nr. 37679/97 și nr. 37682/97)]*

Reclamanții sunt proprietari ai mai multor afaceri cu arme de foc. În 1997, a fost adoptată o nouă lege a armelor de foc, ca reacție în urma unui incident petrecut în Scoția, în cursul căruia o persoană înarmată cu un pistol a intrat într-o școală și a ucis mai muți elevi și profesori. Noua lege a incriminat ca infracțiune deținerea, achiziționarea, obținerea, fabricarea, vânzarea sau orice alte operațiuni cu pistoale. Reclamanții au susținut în fața Curții devalorizarea afacerilor lor și faptul că nu au primit nicio despăgubire pentru aceasta din partea autorităților.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Clientela poate constitui un element care trebuie luat în calcul pentru evaluarea unei activități profesionale, însă câștigurile viitoare nu pot fi considerate un bun în sensul Convenției decât de la momentul la care sunt percepute ori există deja o creanță executorie. În speță, reclamanții se plâng de o pierdere a unor venituri viitoare, de pierderea clientelei și de devalorizarea afacerilor lor.

Curtea a considerat că diminuarea valorii comerțului realizat de către reclamanți, apreciată prin pierderea veniturilor viitoare, iese din sfera de aplicabilitate a textului Convenției. De asemenea, Curtea a considerat că eventuala atingere a drepturilor patrimoniale ale reclamanților constituie mai degrabă o reglementare a folosinței lucrurilor decât o privare de proprietate. În raport de incidența modificărilor legislative din 1997, presupunând că au afectat clientela reclamanților, acest fapt s-a petrecut în urma exercitării unei opțiuni legislative a statului. Modificările au fost luate pentru a răspunde așteptărilor societății, nevoilor acesteia, astfel încât Curtea a admis că statele beneficiază de o amplă marjă de apreciere atunci când decid luarea și amploarea unei astfel de interdicții. În fine, legiuitorul a considerat justă despăgubirea doar a proprietarilor de pistoale, indiferent dacă aceștia erau comercianți sau persoane fizice, nu și acordarea unei despăgubiri pentru pierderea unei clientele, ceea ce Curtea a considerat o fi o măsură proporțională cu scopul vizat.

De aceea, plângerea reclamanților este vădit nefondată.

7. Durata procedurii de expropriere [cauza *Turgut și alții c. Turciei*, Hotărârea din 8 iulie 2008 (Secția a II-a) (cererea nr. 1411/03)]

În august 1911, un teren având suprafața de 4,5 ha situat în satul Kefken, provincia Kandira, în imediata apropiere a unei păduri și a Mării Negre, a fost înscris în registrul funciar drept parcela nr. 135 în numele lui T.B. Hurșit Bey, ascendentul reclamanților. După o perioadă de naționalizare a terenului cu vegetație forestieră și o reîmproprietărire, la 9 iulie 1960, un teren cu suprafața de 10,25 ha situat în localitatea Kefken, provincia Kandira, aflat în proximitatea pădurii și a Mării Negre, a fost înscris în registrul funciar tot ca parcela nr. 135, de către comisia de cadastru, în numele moștenitorilor lui T.B. Hurșit Bey. La 3 ianuarie 1962, Ministerul Pădurilor a intentat la Tribunalul cadastral din Kandira o acțiune în anularea evaluării comisiei cadastrale și, implicit, a titlului de proprietate al reclamanților, pe motiv că terenul face parte din domeniul forestier public. De asemenea, Trezoreria Publică turcă a introdus și ea o acțiune similară și a solicitat înscrierea sa ca proprietar în registrul funciar. În 1966, tribunalul a decis că terenul în litigiu face parte din domeniul public forestier și nu poate face, conform Constituției Turciei, obiectul dreptului de proprietate privată. Curtea de Casație a confirmat hotărârea. Turan Güneş a sesizat tribunalul administrativ cu o acțiune în anulare a delimitării terenului litigios, care a fost respinsă. În 1972, titlul de proprietate privată a fost anulat, dar în 1974 Curtea de Casație a casat hotărârea primei instanțe și în 1977 reclamanții au fost din nou înscrși ca proprietari ai terenului în registrul funciar. Din 1977 până în 1995, în baza raportului comisiei de cadastru, s-a considerat că terenul în litigiu nu mai poate fi considerat fond forestier. În anul 2001, ca urmare a unei succesiuni accelerate de legi referitoare la fondul forestier, s-a decis definitiv, în recurs, că terenul în litigiu face parte din domeniul forestier public și Trezoreria Publică a fost înscrisă ca proprietar în registrul funciar. În 2003, terenul a trecut în proprietatea Ministerului Mediului și al Pădurilor. De menționat este faptul că, încă din 1967, foștii proprietari au încheiat acte de închiriere și au permis unei societăți private să construiască pe acest teren. Astfel, au fost edificate 52 de clădiri, cu utilități diferite, în special locuințe particulare, ceea ce evident a modificat condițiile necesare unui teren pentru a fi considerat fond forestier. Statul a vândut, în baza

titlului de proprietate, terților care dețineau aceste locuințe, terenul aferent clădirilor.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Reclamantii susțin că anularea titlului lor de proprietate și reinscrierea terenului în numele Trezoreriei Publice, fără a primi o indemnizație, constituie o măsură care încalcă dreptul lor de proprietate în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1. Statul turc susține că hotărârea de expropriere a fost pronunțată în 1968, înainte ca Turcia să adere la Convenție și, pe cale de consecință, Curtea nu ar fi competentă *ratione temporis*. Curtea a decis însă că este competentă *ratione temporis* în speță, deoarece decizia internă definitivă de anulare a titlului de proprietate datează din 2002, deci ulterior acceptării de către Turcia a jurisdicției obligatorii a Curții. În acest sens, Curtea a reținut că înseși instanțele și autoritățile administrative turcești au continuat, în perioada 1968-2002, să îi considere pe reclamantii drept proprietari. De asemenea, apărarea statului turc conform căreia reclamantii ar fi trebuit să solicite printr-o cerere adresată administrației despăgubiri pentru expropriere a fost respinsă. Astfel, Curtea a considerat că în practică nu există un grad suficient de certitudine pentru particulari că o astfel de cerere este eficientă, suficientă și accesibilă, dat fiind că instanțele turcești au acordat despăgubiri doar în situațiile în care prejudiciul a fost cauzat de o eroare a unui funcționar public, or, în speță nu există o astfel de eroare.

De asemenea, Curtea a considerat că cerința impusă particularilor, după un proces tergiversat din 1962 până în 2002, de a demara o nouă procedură pentru obținerea unei contraprestații pecuniare este inoportună și excesivă. Totodată, de remarcat este și faptul că autoritățile turce și instanțele naționale nu au considerat niciodată că titlul în virtutea căruia particularii dețineau terenul ar fi nul, pur și simplu terenul a fost expropriat pentru un interes public – protejarea biodiversității –, fără despăgubiri.

Ținând cont de argumentele mai sus menționate, Curtea a constatat o violare a art. 1 din Protocolul nr. 1 și a obligat Turcia la despăgubiri.

§2. Dreptul de a dobândi un bun și speranța legitimă de a dobândi un bun

8. Dreptul de a dobândi un bun. Lipsa protecției prin Convenție [cauza *Rudzińska c. Poloniei*, Decizia din 7 septembrie 1999 (Secția a IV-a) (cererea nr. 45223/99)]

În 1984, în virtutea unui decret din 1983, tatăl reclamantei a deschis un cont de economii pentru un apartament pe numele fiicei sale. Decretul din 1983 avea drept obiectiv crearea unui plan de finanțare a construirii de apartamente, cofinanțat de către stat, ținând cont de penuria de locuințe existentă. Drept parte a acestui plan, statul s-a angajat ca sumele depuse să fie periodic reevaluate, astfel încât să își mențină puterea de cumpărare. Procedura de reevaluare consta în acordarea unei indemnizări pentru locuință. În 1993, un decret al Guvernului fixa noi condiții cu privire la această indemnizație, noile reglementări dispunând acordarea sa doar persoanelor care și-au cumpărat sau construit o locuință. Cei care nu îndeplineau această condiție aveau dreptul la restituirea sumelor de bani depuse, plus dobânda legală. În mai 1997, banca reclamantei a informat-o că avea în cont 5.693 zloți, ce includeau indemnizarea la care avusese dreptul. Reclamanta susține că această sumă de bani nu este echivalentă prețului de achiziție a unui apartament, ceea ce contravine obligației inițiale asumate de către stat.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Modificările legislative din 1993 vizau luarea în calcul a perioadei de tranziție economică pe care o cunoștea statul și pierderile excesive existente la bugetul de stat. Reclamanta nu a pretins că ar fi îndeplinit condiția stipulată în decretul din 1993 pentru a obține o indemnizare integrală pentru locuință. În consecință, ea avea doar dreptul de a i se restitui sumele depuse în contul de economii. De aceea, Curtea a considerat că nu se poate socoti că ea ar fi fost privată de proprietatea sa sau că statul ar fi exercitat vreun control asupra bunurilor sale. În ceea ce privește plângerea cu privire la scăderea drastică a puterii de cumpărare a sumelor depuse ca urmare a inflației, Curtea amintește că statele nu au nicio obligație generală de a menține, printr-o indexare sistematică, puterea de cumpărare a sumelor depuse într-o bancă sau instituție financiară. În fine, prin raportare la afirmația reclamantei, după care reducerea angajamentelor statului prin decretul din 1993 a împiedicat-o să își achiziționeze o locuință, Curtea amintește că art. 1 din Proto-

colul nr. 1 nu recunoaște dreptul de a deveni proprietar al unui bun.

În consecință, plângerea reclamantei este inadmisibilă, fiind vădit nefondată.

9. Speranță legitimă. Inexistența ei în lipsa unei prevederi legale sau a practicii judiciare în sensul acordării de despăgubiri [cauza *Associazione Nazionale Reduci Dalla Prigionia dall'Internamento e dalla Guerra di Liberazione și alți* 275 c. Germaniei, Decizia din 4 septembrie 2007 (Secția a V-a) (cererea nr. 45563/04)]

Reclamanții sunt o asociație și 275 de cetățeni italieni care au fost supuși la muncă forțată în lagăre de muncă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Printr-o lege intrată în vigoare în 2000 s-a înființat o fundație care să elaboreze o schemă de acordare a despăgubirilor celor care au fost obligați la muncă forțată. Potrivit acestei legi, au dreptul la despăgubiri doar persoanele care au prestat muncă forțată în lagăre de concentrare, ghetouri sau alte condiții similare. Unii dintre reclamanți nu au fost încadrați în aceste categorii și, în consecință, nu au primit despăgubiri. Unii dintre reclamanți au formulat acțiune în fața instanțelor administrative sau constituționale.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. La momentul intrării în vigoare a legii din 2000 nu existau nici o prevedere legală și nici practică judiciară în sensul acordării daunelor în favoarea persoanelor aflate în situația reclamanților. În consecință, aceștia nu justifică o speranță legitimă pentru dobândirea despăgubirilor pentru detenția ilicită și munca forțată prestată în timpul războiului, iar art. 1 din Protocolul nr. 1 nu este aplicabil.

Art. 14 raportat la art. 1 din Protocolul nr. 1. Cazul de față este diferit de *Stec și alții c. Regatului Unit* prin mai multe aspecte. Ambele cazuri vizează acordarea de beneficii parțial finanțate din taxe generale. Cu toate acestea, beneficiile materiale din *Stec* vizează acordarea unor sume suplimentare și a unor sume regulate cu titlu de drept de pensie în domeniul asigurărilor sociale, în cazul de față este vorba de beneficii acordate cu titlu de despăgubiri pentru evenimente petrecute anterior ratificării Convenției. În cazul de față, art. 1 din Protocolul nr. 1 nu este aplicabil și, în consecință, nu poate atrage protecția oferită de art. 14.

De aceea, Curtea nu are competența materială de a analiza acest capăt.

Art. 6 parag. 1. Reclamantii s-au plâns în cadrul acestui capăt de cerere de lipsa oricărei forme de control judiciar al decizie fundației. Curtea a constatat că acest caz este diferit de cel din *Woś c. Poloniei*. Astfel, sistemul de despăgubiri din *Woś* era diferit de cel din cazul de față, în sensul în care reclamantul întrunea criteriile prevăzute de lege pentru a solicita daunele, în timp ce în prezenta speță reclamantii nici măcar nu îndeplinesc aceste criterii.

În consecință, art. 6 parag. 1 nu este aplicabil.

10. Existența speranței legitime de a obține un bun în ipoteza în care dreptul este prevăzut într-o dispoziție legală. Un particular nu poate fi obligat la suportarea dificultăților cu care se confruntă statul [cauza *S.A. Dangeville c. Franței*, Hotărârea din 16 aprilie 2002 (Secția a II-a) (cererea nr. 36677/97)]

Reclamanta este o societate comercială care a plătit, pentru operațiunile sale din 1978, o taxă pe valoarea adăugată de aproape 300 de franci. Or, o directivă comunitară excepta operațiunile reclamantei de la plata acestei taxe. Reclamanta a cerut în instanță rambursarea sumelor plătite, însă acțiunea sa a fost respinsă pe motiv că directiva nu se putea aplica direct în dreptul francez. Totuși, printr-o decizie din aceeași zi, aceeași instanță a operat o schimbare de jurisprudență și, într-un litigiu identic în care reclamant era o altă societate, a obligat statul la restituirea TVA-ului plătit.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. În condițiile în care directiva comunitară era în vigoare, reclamanta avea măcar speranța legitimă de a obține restituirea sumelor plătite, astfel că art. 1 din Protocolul nr. 1 este aplicabil. În raport de justificarea refuzului statului, trebuie verificat dacă s-a păstrat o linie de echilibru între interesul general și drepturile reclamantei. În acest context, Curtea a considerat că nu există niciun interes general care să justifice refuzul instanței de a aplica o normă comunitară direct aplicabilă în dreptul intern. Dacă adaptarea dreptului intern la directivele comunităților europene a dat naștere unor dificultăți, nu reclamanta este cea care trebuia să suporte această stare de fapt.

În consecință, Curtea a constatat că ingerința în dreptul de proprietate al reclamantei nu este justificată de vreun interes public, astfel că art. 1 din Protocolul nr. 1 a fost violat.

II. Inexistența unui bun în urma abrogării unei legi [cauza *Poznanski și alții c. Germaniei*, Decizia din 3 iulie 2007 (Secția a V-a) (cererea nr. 25101/05)]

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, reclamanții și rudele lor, pe atunci cetățeni polonezi, au fost închiși într-un lagăr de concentrare condus de o corporație industrială. În 1999, aceștia au acționat în judecată succesorul legal al corporației, solicitând daune. În 2000 a fost înființată prin lege o fundație de drept public ce avea ca rol supervizarea acordării despăgubirilor persoanelor care au stat închise în lagăre. În lege se stipula că orice cerere de despăgubiri trebuie făcută în baza ei și orice alte acțiuni contra statului german sau companiilor germane sunt inadmisibile. În consecință, în 2001, instanța a respins acțiunea reclamanților. Recursul acestora a fost de asemenea respins. Reclamanților li s-au acordat despăgubiri în baza noii legi.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Obiectul acțiunilor introduse de reclamanți prin acțiune în fața instanțelor interne au constituit bunuri în sensul Convenției. Potrivit noii legi, aceștia au pierdut „bunurile”. Această lege a avut deci ca rezultat o privare de proprietate în sensul Convenției. Din momentul intrării în vigoare a legii, reclamanții nu au mai avut un bun, ci au dobândit dreptul asupra despăgubirilor datorate. Această înlocuire poate fi considerată a fi fost făcută „în interes public”, din moment ce scopul ei a fost întărirea securității juridice a industriei germane și a statului german. Bunurile pe care reclamanții le-au pierdut prin intrarea în vigoare a legii nu reprezintă bunuri în sens restrâns, adică ele nu sunt materializate fizic și nu au o valoare cuantificabilă. De asemenea, acestea nu au fost niciodată recunoscute printr-o hotărâre judecătorească *in favorem*. Mai mult, prin introducerea acțiunii de către reclamanți, aceștia au încercat practic să schimbe jurisprudența potrivit căreia asemenea acțiuni se respingeau ca fiind prescrise. Totodată, Curtea a observat interesul pe care statul german și l-a dat în sensul despăgubirii victimelor regimului nazist, prin înființarea fundației care să gestioneze un fond de despăgubiri înființat prin lege. În aceste condiții, Curtea a considerat că statul a respectat proporționalitatea impusă de

art. 1 din Protocolul nr. 1 între protecția dreptului de proprietate al fiecărei persoane și interesul public.

De aceea, plângerea este în mod vădit nefondată.

12. Dreptul la moștenire. Condițiile speranței legitime [cauza *Nacaryan și Deryan c. Turciei*, Hotărârea din 8 ianuarie 2008 (Secția a IV-a) (cererile nr. 19558/02 și nr. 27904/02)]

Reclamanții sunt cetățeni greci. La 10 august 2000, Serkis Arto Gövderelioglu, cetățean turc celibatar, a decedat fără a avea descendenți direcți. Patrimoniul său cuprindea bunuri mobile și bunuri imobile aflate în Turcia. Tatăl reclamanților, Agop Gövdereliyan, a introdus o acțiune la tribunalul din Şisli, în conformitate cu prevederile legale turcești din materia succesiunilor, pentru a fi desemnat moștenitor al lui *de cuius*. Agop a decedat în timpul procesului, înainte de a i se fi eliberat certificatul de moștenitor, iar succesorii lui universali (reclamanții din speță) i s-au subrogat lui și au continuat acțiunea. Tribunalul din Şisli a solicitat Direcției generale a relațiilor externe și de drept internațional din cadrul Ministerului Justiției să îi furnizeze informații referitoare la existența reciprocității între Turcia și Grecia la data decesului lui *de cuius*. Acest organ ministerial a informat tribunalul, specificând că legea greacă condiționează cetățenilor necomunitari străini și, implicit, turcilor dobândirea de proprietăți imobiliare în zonele de graniță, respectiv de-a lungul coastelor maritime, de existența unui acord al Ministerului Apărării, extrem de dificil de obținut. Această zonă vizată de restricții reprezintă aproximativ 55% din teritoriul statului grec. În afara acestor zone nu există nicio restricție legală pentru cetățenii turci să dobândească bunuri imobile. De asemenea, nicio normă legală greacă nu interzice dobândirea prin succesiune a bunurilor imobile de către resortisanții statului turc. Ținând cont de informațiile primite, tribunalul turcesc a decis că reclamanții pot moșteni doar bunurile mobile, nu și pe cele imobile din patrimoniul lui *de cuius*, deoarece legea turcă în materie de succesiuni condiționează calitatea de moștenitor pentru cetățenii străini de existența condiției de reciprocitate între Turcia și statul lor de origine în materie succesorală. Decizia a fost menținută și de instanțele superioare.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Reclamanții contestă decizia tribunalului turc prin care le-a fost refuzată recunoașterea calității de moștenitor pentru bunurile imobile, catalogând hotărârea ju-

decătorească drept un atentat la dreptul de proprietate. Guvernul turc se apără susținând că în speță reclamanții nu dețin un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, ci doar o speranță ipotetică de a moșteni un bun. De asemenea, Guvernul susține că nici reclamanții, nici Guvernul grec, ca parte survenită în proces, nu au demonstrat existența reciprocității – cele două exemple jurisdicționale oferite de statul grec în sensul existenței reciprocității nefiind suficiente. Reclamanții susțin că legea turcească cuprinsă în Codul civil în vigoare le recunoaște automat capacitatea succesorală odată cu moartea lui *de cuius*. Refuzul instanței turcești, consideră ei, îi privează arbitrar de dreptul de proprietate asupra bunurilor imobile, care constituie cel puțin o speranță legitimă în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1. Curtea a considerat că, deoarece proprietatea asupra bunurilor imobile nu a fost niciodată transferată reclamanților, în speță nu putem vorbi de un „bun actual”. De asemenea, Curtea a considerat că raportul Ministerului Justiției din Turcia referitor la neîndeplinirea condițiilor de reciprocitate între Turcia și Grecia nu a fost suficient fundamentat, în realitate neexistând o normă legală grecească ce să interzică dobândirea bunurilor imobile din Grecia, prin succesiune, de către cetățenii turci. În plus, prin stabilirea certă a filiației între defunct și reclamanți și dobândirea de către aceștia a bunurilor mobile din patrimoniul lui *de cuius*, reclamanții sunt îndreptățiți să aibă o speranță legitimă în sensul jurisprudenței Curții pentru a le fi recunoscute drepturile succesoriale.

De aceea, Curtea a constatat cu cinci voturi pentru și două contra violarea art. 1 din Protocolul nr. 1. În cele două opinii dizidente, judecătorii au considerat, în special, că legea civilă turcă, prin condiționarea dreptului la moștenire pentru cetățenii străini de existența reciprocității, este suficient de clară și previzibilă. De aceea, au considerat ei, legislația internă nu oferă reclamanților o bază legală suficientă pentru a justifica o speranță legitimă.

13. Necesitatea unei speranțe legitime [cauza *Glaser c. Republicii Cehe*, Hotărârea din 14 februarie 2008 (Secția a V-a) (cererea nr. 55179/00)]

În iunie 1948, după instaurarea regimului comunist, reclamanțul a hotărât să emigreze în Statele Unite. Înainte de plecare, a depozitat colecția sa de opere de artă la Muzeul Evreiesc din Praga. În 1997, după ce a încercat în zadar să își recupereze co-

lecția, a formulat o acțiune în revendicare. Instanța a considerat că, în asemenea cazuri, proba dreptului de proprietate cade în sarcina reclamantului, dovadă pe care acesta nu a putut să o facă. Apelul formulat de către reclamant nu a avut succes. De asemenea, excepția de neconstituționalitate formulată cu privire la dispozițiile legale aplicabile în speță a fost respinsă ca inadmisibilă.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Instanțele naționale, analizând starea de fapt, precum și argumentele ambelor părți, au considerat că reclamantul nu a adus probe suficiente pentru a arăta că este proprietarul original al operelor de artă și că acestea sunt aceleași cu cele pe care acesta le-a depozitat la Muzeul Evreiesc înainte de a emigra. Instanțele au prezentat argumente detaliate în susținerea acestei decizii. Curtea a considerat că pentru reclamant a fost foarte dificil, dacă nu imposibil, să facă vreo dovadă în susținerea acțiunii sale, având în vedere atât perioada lungă de timp scursă de la momentul emigrării, cât și circumstanțele în care a părăsit țara, care nu i-au permis să facă un inventar detaliat al obiectelor pe care le-a lăsat muzeului. Totuși, Curtea nu a găsit nicio aparență de arbitrarie în modul în care instanțele interne au analizat cererea reclamantului. Pe scurt, acesta nu a demonstrat că a avut o pretenție suficient de stabilă pentru a pretinde că cererea sa este executorie, astfel că nu se poate considera că a existat o ingerință în dreptul prevăzut de art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

Art. 6. Curtea a considerat că, așa cum a observat și în alte cazuri precedente, interpretarea foarte strictă de către Curtea Constituțională a Republicii Cehe a condițiilor de admisibilitate a unei excepții de neconstituționalitate constituie o ingerință în dreptul de acces la justiție.

14. Dreptul la mărirea pensiei, ca drept de creanță. Protejarea de către Convenție doar în măsura în care acesta este exigibil [cauza *Ouzounis și alții c. Greciei*, Hotărârea din 18 aprilie 2002 (Secția I) (cererea nr. 49144/99)]

În decembrie 1994, reclamantii au depus o cerere de reajustare a pensiei lor, primind răspuns negativ. Reclamantii au sesizat o instanță administrativă, cerând anularea refuzul administrației de a le mări pensiile. Acțiunea lor a fost admisă în primă instanță, însă statul a formulat apel. Reclamantii au încercat în zadar să execute

hotărârea primei instanțe. Curtea de apel a admis apelul și a casat prima soluție judecătorească.

Art. 6. Accesul la justiție. Dreptul de acces la justiție garantat prin art. 6 ar fi un drept iluzoriu dacă ordinea juridică a unui stat ar permite ca o decizie judecătorească să nu fie pusă în executare. Totuși, pentru ca această afirmație să fie valabilă, este necesar ca soluția instanțelor să fie definitivă, adică să nu mai poată face obiectul exercitării căilor de atac ordinare. În speță, decizia instanței care le dădea dreptate reclamantilor putea fi atacată cu apel, astfel că art. 6 nu a fost violat, cu atât mai mult cu cât soluția a fost atacată.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. O creanță nu poate constitui un „bun” în sensul acestei dispoziții decât dacă este exigibilă. În speță, instanța de apel a stabilit că reclamantii nu aveau dreptul la creșterea pensiilor, astfel că nu au vreun drept de creanță contra statului. Soluția din primă instanță nu creează o obligație de plată în sarcina statului, ci doar o eventualitate de naștere a unei creanțe.

De aceea, reclamantii nu au avut nici un drept de creanță, nici o speranță legitimă de a obține un bun, astfel încât art. 1 din Protocolul nr. 1 nu li se aplică.

15. Speranța legitimă de a obține rambursarea TVA [cauza *Intersplav c. Ucrainei*, Hotărârea din 9 ianuarie 2007 (Secția a IV-a) (cererea nr. 803/02)]

Societatea reclamantă este o întreprindere care manufacturează bunuri cumpărate, plătind TVA de 20%. O parte din producția societății a fost exportată din Ucraina cu 0% TVA. Societatea avea dreptul la rambursarea TVA-ului din prețul bunurilor. Aceasta ar fi trebuit să aibă loc la o lună de la predarea socotelilor de către societate la administrația financiară locală. Potrivit legislației interne, în caz de întârziere a rambursării se plătesc penalități. Ambele plăți se realizează de către trezorerie la predarea situației de către autoritatea competentă. Societatea reclamantă s-a plâns de două ori de întârzierea rambursării. Deși un recunoscut existența datoriilor statului către reclamant, autoritățile nu au găsit nicio eroare în administrarea taxelor. Reclamanta a făcut plângere la procuratură și a introdus peste 140 de acțiuni la tribunalul comercial contra serviciului local de administrare a taxelor și contra trezoreriei. Aceasta a solicitat instanței să oblige

serviciul de administrare a taxelor să confirme suma datorată. Instanța s-a conformat solicitării societății. Reclamanta și-a schimbat apoi obiectul acțiunii, solicitând instanței să oblige direct pârâtele la plata despăgubirilor reprezentând valoarea TVA-ului și a penalităților de întârziere. Pârâtele s-au opus, în primul caz pentru lipsa competenței în acordarea rambursării, iar în cel de-al doilea caz pentru lipsa confirmării rambursării din partea administrației taxelor. Instanța a hotărât în favoarea reclamantei. Societatea a formulat apoi acțiune contra aceluiași pârâte pentru nerespectarea hotărârii judecătorești și pentru propunerea pârătelor de a converti suma reprezentând TVA-ul și penalitățile într-un împrumut pe cinci ani. Instanța a dat câștig de cauză reclamantei. Societatea reclamantă susține că valoarea despăgubirilor se ridică la peste 1.000.000 euro. Această valoare a fost confirmată de instanță.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Având în vedere că întrunea cerințele stabilite de legea internă, societatea reclamantă avea speranța legitimă de a dobândi suma reprezentând contravaloarea TVA-ului și a penalităților. Autoritățile nu au contestat niciun moment cuantumul sumei, ci doar au refuzat să îl confirme, invocând nejustificat o lipsă de competență. Permanentele întârzieri au creat reclamantei o stare de incertitudine. Aceste întârzieri constante, coroborate cu lipsa vreunui remediu administrativ intern, constituie o ingerință în dreptul de proprietate al reclamantei. Această ingerință nu întrunește cerința proporționalității între interesul public și dreptul de proprietate al societății reclamante.

De aceea, art. 1 din Protocolul nr. 1 a fost violat.

16. Dispariția speranței legitime [cauza *Lenskaya c. Rusiei*, Hotărârea din 29 ianuarie 2009 (Secția I) (cererea nr. 28730/03)]

Reclamanta s-a născut în 1955 și locuiește în Tomsk. Ea lucrează ca administrator general la Spitalul Regional Tomsk. La data de 25 noiembrie 2000, a cerut începerea procedurilor penale împotriva fostului ei soț, dl. C., deoarece a susținut că a fost agresată de către acesta, prezentând și un certificat medico-legal conform căruia reclamanta prezenta lovituri la cap, însă fără contuzii. Două zile mai târziu, medicul expert a diagnosticat-o cu contuzie. Procedurile penale au fost începute la 15 decembrie 2000, dl. C. negând fapta de care era acuzat și susținând că nu ar fi vizitat victima în ziua pretinsului atac. Mai mult, mărturia sa a

fost susținută și de d-na P., care a declarat că inculpatul a petrecut noaptea respectivă la ea acasă, și de fiul său, care a spus că și-a petrecut întreaga zi cu tatăl său înainte ca acesta să o viziteze pe d-na P. Doi martori au declarat că reclamanta li s-a plâns că ar fi fost agresată de fostul soț, însă un alt martor a pretins că reclamanta le-ar fi cerut unor persoane să mintă în fața instanței cu privire la agresarea ei de către fostul soț. De asemenea, doctorul care a examinat-o imediat după pretinsul atac a declarat că nu suferea nicio contuzie. La 15 iulie 2002, dl. C. a fost condamnat la 6 luni de muncă în folosul comunității și la plata de daune materiale și morale. Soluția a fost menținută și în apel, cu mențiunea că suma stabilită cu titlu de daune morale a fost micșorată. Dl. C. a apelat la o cale extraordinară de atac, care i-a fost admisă și, astfel, la 11 decembrie 2002, prezidiul Curții Regionale Tomsk a casat hotărârile instanțelor inferioare, achitându-l. În motivare, instanța a susținut că nu existau probe suficiente cu privire la existența faptei și cu privire la faptul că ar fi fost comisă de inculpat.

Art. 6 parag. 1. Curtea a susținut, invocând alte cauze soluționate de aceasta, că rolul unei căi extraordinare de atac este de a corecta o eroare judiciară fundamentală. În speță, având în vedere că nu stabilise cu certitudine vinovăția soțului, neexistând probe suficiente, și că s-a încălcat astfel prezumția de nevinovăție a acestuia, Curtea a considerat că decizia prezidiului de a casa hotărârile instanțelor inferioare nu este nici nerezonabilă, nici arbitrară. Prezidiul a constatat că acestea comiseseră erori care au condus la condamnarea unei persoane nevinovate și la obligarea sa nejustificată de a plăti daune, deși nu fusese dovedit că a cauzat prejudiciul. Aceste erori au viciat procedura penală și erau atât de grave, încât, dacă nu ar fi fost îndreptate, fostului soț al reclamantei i s-ar fi negat dreptul la un proces echitabil. De asemenea, Curtea a constatat că procedura extraordinară s-a desfășurat în conformitate cu prevederile Convenției, garantându-i reclamantei toate remediile procedurale prevăzute de art. 6 parag. 1.

În consecință, casarea hotărârilor anterioare de către prezidiu nu a privat reclamanta de dreptul la un proces echitabil și nu a existat o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenție.

Art. 1 din Protocolul nr. 1. Curtea a susținut faptul că existența unei datorii confirmate printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă oferă beneficiarului speranța legitimă că datoria va fi plătită și constituie un bun în sensul art. 1 din Proto-